

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

37

Մ-67

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ
ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ
ՀԱՅՈՑ

(1880-1908)

(ԿԱԻՆԵՐԱՅԵԱԼ, ԱԶԳԱՑԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐԻՍՏՐԱՆԷՆ)

ՅՊԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Վ. ԵՒ Զ. ՏԵՐ-ՆԵՐՍԵՍԵԱՆ, Կ. ՊՈԼԻՍ

1912

31
U-678
300
1374-40

MAR 20 1922
Հ.Ա.Խ.Հ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԳԱՐԱՆ
С.С.Р.А. Публичная Библиотека
7/31 1922
Ա. ՄՅԱՍԻՍՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԱՍՏԱՆԳԻՐ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅՈՑ

(1880-1908)

(ՎԱԻԵՐԱՑԵԱԼ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԷՆ)

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վ. ԵՒ Հ. ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ, Կ. ՊՈԼԻՍ

1912

11 4 1

1003
11924

28 JUN 2013

44.660

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ
ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՎԱՅՈՑ

Ն Պ Ա Տ Ա Կ

Յօդ. 1. Ընկերութեան նպատակն է Թուրքիոյ Հա-
յաքնակ Գաւառաց մէջ կրթութիւն տարածել:

Յօդ. 2. Ընկերութիւնը ազգային իշխանութեանց
վերաբերեալ գործերու չմիջամտեր, ազգային կամ քա-
ղաքական ոչ մի կուսակցութեան չի վերաբերիր և իր
նպատակէն դուրս ո՛ր և է խնդրով չի զբաղիր:

Յօդ. 3. Ընկերութեան կեդրոնատեղին է Կ. Պոլիս
և տարեգլուխն է Սեպտեմբեր 1ը:

Յօդ. 4. Ընկերութիւնը իր նպատակը կը գործադրէ
հետեւեալ կերպով, իր միջոցներուն ներսը չափովը.

Ա. Նախակրթարաններ բանալով և վարելով.

Բ. Կրթական, գիւղատնտեսական և արհեստական
ծրագիրներ պատրաստելով.

Գ. Վարժապետանոցներ և վարժուհիներ բանա-
լով ու վարելով.

Դ. Գիւղատնտեսական և արհեստագիտական դա-
ւընթացքներ ու վարժարաններ բանալով ու վարելով.

Ե. Գրեւորական օժանդակութեամբ ազգային նախա-
կրթարաններուն օգնելով.

9. Ժողովուրդին համար գիշերային դասեր, հրապարակային դասախօսութիւններ եւ ընթերցարաններ հաստատելով .

է. Դասագիրքեր տպելով և գիւղաանտեսական, մանկավարժական, առողջապահական ու արհեստագիտական պարբերական հրատարակութիւններ ընելով .

Ը. Դպրոցական գրավաճառանոցներ բանալով :

Յօդ. 5. Ընկերութիւնը կրնայ բարեբարներու անունով և հաշուոյն հաստատութիւններ բանալ, որոնք ենթակայ պիտի ըլլան Ընկերութեան Կանոնագրի ու ծրագրի տրամադրութեանց :

Յօդ. 6. Ընկերութիւնը Օսմ. ու Ազգ. Սահմանադրութեանց համաձայն ուղղութիւն մը կուսայ իր ծրագրին :

Յօդ. 7. Ընկերութիւնը իր կրթական և նյութական գործունէութեանց մէջ բոլորովին անկախ է ո և է սղգային կամ ուրիշ մարմնէ մը և երկրին օրինական տրամադրութիւններէն դուրս ամէն միջամտութիւն կը մերժէ :

Կ Ա Ձ Մ Ո Ւ Յ Ի Ի Ն

Յօդ. 8. Ընկերութիւնը կը կաղմուի բաժանորդ Անդամներէ, և կ'ունենայ Հիմնադիր Ժողով մը, Տնօրէն Ժողով մը և Մասնաճիւղեր :

Յօդ. 9. Ամէն հայ, որ ազգային կամ քաղաքային դատապարտութիւն մը չէ կրած, կրնայ Անդամ ըլլալ Ընկերութեան՝ ընդունելով ներկայ Կանոնագրի տրա-

մադրութիւններն ու վճարելով իրրե մուտքի-սուրք՝ առնուազն 20 դահեկան և իրրե ամսաբաժին՝ առնուազն 5 դահեկան արծաթ :

Յօդ. 10. Ամէն անոնք՝ որ ամսական 5 դրուչէն նուազ կը վճարեն՝ կը կոչուին Նուիրատու :

Յօդ. 11. Ամէն Անդամ՝ որ վեց ամիս չէ վճարած իր ամսական բաժինը՝ կը զրկուի իր անդամակցութեան իրաւունքներէն :

Յօդ. 12. Անդամներու իրաւունքներն են .

Ա. Հիմնադիր Ժողովի ընտրութեան քուէարկութեանը մասնակցել, պայմանաւ որ 6 ամիս անդամակցած ըլլան Ընկերութեան և վճարած վեցամսեայ բաժնեգինը ու մուտքի սուրքը .

Բ. Ընտրելի ըլլալ Հիմնադիր Ժողովի անդամակցութեան պայմանաւ որ մայրաքաղաքս բնակին .

Գ. Պահանջել և ստանալ տարեկան տեղեկագիրն ու հաշիւը և զրաւոր կարծիք յայտնել :

Յօդ. 13. Պատուոյ անդամ պիտի հռչակուի Ընկերութեան բարոյական մեծ ծառայութիւն մը մատուցանող կամ առնուազն 50 ոսկեոյ միանուագ նուիրատուութիւն մ'ընող անձը : Իսկ Բարեւար անդամ պիտի հռչակուի այն անձը որ բարոյական նշանակելի աջակցութիւն մը կամ առնուազն 500 ոսկեոյ գումար մը կը նուիրէ միանուագ :

Հ Ի Մ Ն Ա Դ Ի Ի Թ Ո Ղ Ո Վ

Յօդ. 14. Հիմնադիր ժողովը Ընկերութեան օրէնրդիր ու համարաու մարմինն է և կը բաղկանայ 48 անդամներէ :

Յօդ. 15. Հիմնադիր ժողովի շրջանը 8 տարի է և երկու տարին անգամ մը անոր $\frac{1}{4}$ ը վիճակով կը դադարի մինչեւ որ ամբողջովին նորոգուած ըլլայ : Անկէջ վերջը $\frac{1}{4}$ ի դադարումը տեղի կ'ունենայ ընտրութեան կարգով : Դադարեալ անդամները վերընտրելի են :

Յօդ. 16. Հիմնադիր ժողովի ո ե է պատճառաւ դադարեալ անդամներուն յաջորդները քուէից մեծամասնութեամբ կ'ընտրուին Կ. Պոլիս գանուող Անդամներու գաղանի քուէարկութեամբը : Քուէարկութեան օրէն 15 օր առաջ կը յայտարարուի բոլոր Անդամներուն՝ դիւրութեան համար եռասպատիկ ցանկ մը զրկուելով անոնց Մայր-Դիւանին կողմէ :

Յօդ. 17. Հիմնադիր ժողով կը գումարուի ամէն տարի Յունիսի վերջին շաբթուն, քննելու և վաւերացնելու համար պիւտժէն : Իսկ Դեկտեմբերի առաջին շաբթուն կը վաւերացնէ Ընկերութեան հաշիւները :

Յօդ. 18. Հիմնադիր ժողովը արտակարգ նիստ ալ կ'ընէ Մայր-Դիւանի կամ Տնօրէն ժողովի որոշումով և կամ գէթ 10 անդամներու գրաւոր առաջարկով :

Յօդ. 19. Որպէս զի Հիմնադիր ժողովի նիստը օրինաւոր ըլլայ, Ատենի բացմանը համար անդամներուն կէսէն մէկ աւելիին ներկայութիւնը և որոշմանց համար

ալ՝ այդ մեծամասնութիւնը կազմող ներկայից կէսէն մէկ աւելիին միաբանութիւնը անհրաժեշտ է :

Յօդ. 20. Ամէն անբաւական նիստէ հաքը՝ ի հարկին յաջորդ օրը՝ նոր նիստ կը գումարուի միեւնոյն օրակարգով և այս նիստը օրինաւոր կը նկատուի անդամներուն $\frac{1}{3}$ էն մէկ աւելիին ներկայութեամբը, այս պարագան Մայր-Դիւանի կողմէ գրաւոր կերպիւ ազգարարութեամբ նախապէս բոլոր անդամներուն և մինչև այդ օրակարգին աւարտումը յաջորդ նիստերուն մէջ ալ նոյն թիւով կրնայ շարունակուիլ, սակայն որոշմանց համար այդ մեծամասնութիւնը կազմող ներկայից կէսէն 1 աւելիին միաբանութիւնը անհրաժեշտ է :

Յօդ. 21. Օրուան Պատրիարքը կը հրաւիրուի նախագահել Հիմնադիր ժողովի նիստերուն :

Յօդ. 22. Հիմնադիր ժողովը կը հրաժարեցնէ իր այն անդամը որ Ընկերութեան օրէնքներուն ու շահերուն հակառակ կը գործէ կամ դատապարտութիւն կը կրէ ազգային կամ քաղաքային յանցանքի մը համար :

Յօդ. 23. Հրաժարեալ կը համարուին այն անդամները որոնք յաջորդական 4 նիստերէ բացակայ կը զբտնուին՝ առանց բանաւոր պատճառ յայտնելու :

Յօդ. 24. Հիմնադիր ժողովը կ'ընտրէ իր Մայր-Դիւանը որ կը բաղկանայ Ատենապետէ մը, Ատենադպրէ մը, Դեր-Ատենապետէ մը և Դեր-Ատենադպրէ մը : Մայր-Դիւանի պաշտօնավարութիւնը երկամսայ է : Անդամները վերընտրելի են :

Յօդ. 25. Հիմնադիր ժողովը կ'ընտրէ նաև երեքական անդամներէ բաղկացած կրթական Դիւան մը և Ելմտական Դիւան մը :

Այս Դիւանները կ'ընտրեն իրենց Ատենագետը և կը ծանուցանեն Մայր-Դիւանին, կը քննեն Հիմնադիր Ժողովին կողմէ իրենց յանձնուած խնդիրները և կը տեղեկագրեն անոր :

Յօդ. 26. Մայր-Դիւանի և Կրթական ու Ելմտական Դիւաններու անդամները չեն կրնար անդամակցիլ Տնօրէն Ժողովին :

Յօդ. 27. Հիմնադիր Ժողովը ամէն տարի հինգ անդամէ բաղկացած Հաշուեքննիչ Յանձնախումբ մը կ'ընտրէ որ Դեկտեմբերին սկիզբը վերջացած տարւոյն հաշիւը կը քննէ և իր տեղեկագիրը կը պատրաստէ : Այս պաշտօնագիրը 41 ԲԳ Յօդ. 10 ամով յիշուած տեղեկագրին կը կցուի :

Յօդ. 28. Հիմնադիր Ժողովը կը զբաղի Ընկերութեան վերաբերեալ բոլոր խնդիրներով և զլիսաւորարար՝ Ա. Կ'ընտրէ Տնօրէն Ժողովը .

Բ. Կը քուէարկէ տարեկան ելմտացոյցը .

Գ. Կը վաւերացնէ տարեկան հաշիւները .

Դ. Կը քննէ և կը վաւերացնէ տարեկան տեղեկագիրը .

Ե. Կը վաւերացնէ կրթական ծրագիրները .

Զ. Տնօրէն Ժողովին առաջարկներն ու բացատրութիւնները լսելէ յետոյ՝ կ'արածնէ նոր վարժարաններու բացումը և հիմնրուոն ալ վաւերացնելէ հարկ տեսնէ : Իսկ պիւտժէն ապահովուած ո և է դպրոցի բացումը Տնօրէն Ժողովը կրնայ կատարել իր պատասխանատուութեան ներքեւ, Հիմնադիր Ժողովի յաջորդ նիստին վաւերացնել տալու պայմանով :

Տ Ն Օ Ր Է Ն Ժ Ո Ղ Ո Վ

Յօդ. 29. Ընկերութեան նպատակին գործադրութիւնն ու գործերուն վարչութիւնը կը յանձնուի եօթն անդամներէ բաղկացած Տնօրէն Ժողովի մը զոր Հիմնադիր Ժողովը կ'ընտրէ իր անդամներուն մէջէն կամ դուրսէն :

Յօդ. 30. Տնօրէն Ժողովի պաշտօնավարութիւնը եւրեք տարի է : Անդամները վերընտրելի են :

Յօդ. 31. Տնօրէն Ժողովը ընտրելով իր Դիւանը՝ Ատենագետ, Ատենագիր և Գանձապետ՝ կը տեղեկագրէ Մայր-Դիւանին որ հրատարակութեան կուտայ և կը հաղորդէ Ազգ. Վարչութեան ի գիտութիւն :

Յօդ. 32. Տնօրէն Ժողովի մէն մի անդամ պատասխանատու է թէ՛ Տնօրէն Ժողովին և թէ՛ Հիմնադիր Ժողովին : Տնօրէն Ժողովը հաւաքաբար ալ պատասխանատու է Հիմնադիր Ժողովին :

Յօդ. 33. Եթէ անդամներէն մին կամ մի քանին հրաժարին, նոր ընտրութիւն կը կատարուի : Նոյնպէս նոր ընտրութիւն կը կատարուի այն անդամներուն տեղ որոնք յաջորդաբար չորս նիստերէ բացակայ կը մնան, առանց բանաւոր պատճառ յայտնելու :

Յօդ. 34. Տնօրէն Ժողովը արածնուած է Կրթական ու Ելմտական գործերու կամ Ընկերութեան վերաբերող ո և է խնդրի մը համար իր պատասխանատուութեան տակ մասնախումբեր ընտրել, որոնք պարտաւոր են իրենց համարատուութիւնը ներկայել Տնօրէն Ժողովին :

Յօդ. 35. Տնօրէն Ժողովը կը պատրաստէ տարեկան

Ելմտացոյցը Յունիսի մէջ և կը գործադրէ զայն Հիմնադիր Ժողովին վաւերացումէն յետոյ: Նոյնպէս ինք կը պատրաստէ կրթական ծրագիրները զորս Հիմնադիր Ժողովի վաւերացման ենթարկելէ յետոյ կը գործադրէ:

Յօդ. 36. Տնօրէն Ժողովը իր այլեւայլ գործառնութիւններուն համար պարտի ունենալ պաշտօնական տոմարներ, որոնք գործածուելէ պուշ թուահամարով ու թուականով վաւերացուած պիտի ըլլան Մայր-Դիւանի կնիքով ու ստորագրութեամբ:

Յօդ. 37. Եթէ Տնօրէն Ժողովը կալուած կամ արժեթուղթ գնել և կամ ծախել ուզէ, պարտաւոր է պատճառարանեալ տեղեկագրով մը դիմել Հիմնադիր Ժողովին որ իր Ելմտական Դիւանին կամ յատուկ մասնախումբի մը քննութեան ենթարկելէ յետոյ կուտայ իր վճիռը:

Յօդ. 38. Տնօրէն Ժողովի Գանձապետը ապահով դրամատան մը կը յանձնէ իր քով հաւաքուած դրամը երբ 200 ոսկին անցնի:

Յօդ. 39. Ընկերութեան ընդհանուր հասոյթներու 50%օր ապահով դրամատան մը մէջ պահեստի կը դրուի:

Յօդ. 40. Տնօրէն Ժողովը ապահով դրամատան մը մէջ կը պահէ իր անձեռնմխելի դրամազուխ՝ հետեւեալ հասոյթները.

Ա. Այդ նպատակաւ եղած նուիրատուութիւններն ու կտակները.

Բ. Մուտքի տուրքերը.

Գ. Պատուոյ ու Բարեւար անդամներու նուիրատուութիւններէն անոնք որոնք անձեռնմխելութեան հակառակ պայման չեն պարունակեր:

Յօդ. 41. Տնօրէն Ժողովը ամէն տարեշրջանի վերջ իր պաշտօնավարութեան համարատուութիւնը կ'ընէ Հիմնադիր Ժողովին յատուկ տեղեկագրով մը որ պիտի պարունակէ.

Ա. Ընկերութեան ընդհ. ելեւմուտքը մանրամասնօրէն.

Բ. Մասնաձեռներուն, ու անոնց անդամներուն անունները.

Գ. Բացուած դպրոցներն, անոնց պաշտօնեաններուն ու աշակերտներուն թիւը, ուսուցման առարկաներն ու վճարուած թոյակները.

Դ. Պահեստի գումարին և անձեռնմխելի դրամագրիին քանակութիւնը.

Ե. Իւրաքանչիւր նուէրի կամ նպաստի տեսակն ու քանակութիւնը.

Զ. Կեդրոնական ծախքերն ու կարասիները.

Է. Վիճակագրական տեղեկութիւններ.

Ը. Դասագիրքերու տպագրութեան և այլ գործառնութեանց հաշիւը.

Թ. Տեսչութեանց տեղեկագրերը, և ազգային ու օտար մարմիններու հետ փոխանակուած թղթակցութիւններէն յարմար դատուածները:

Երբ Հիմնադիր Ժողովը այս ամէնը վաւերացնէ, տեղեկագրերը կը տպուի ու կը հրատարակուի:

Յօդ. 42. Տնօրէն Ժողովը պարտի Մամուլի միջոցաւ հրատարակել տարեկան հաշիւներուն ամփոփումը:

Մ Ա Ս Ն Ա Ճ Ի Ի Ղ Ե Ր

Յօդ. 43. Ընկերութիւնը ամէն Հայարնակ տեղերու մէջ կ'ունենայ Մասնաճիւղ մը՝ հինգէն մինչեւ հօթն անդամներէ բաղկացած՝ զորս Տնօրէն Ժողովը կ'ընտրէ տեղւոյն Անդամներուն մէջէն :

Յօդ. 44. Կ. Պոլիսի մէջ ո՛ր է թաղ և Կ. Պոլսէ դուրս ո՛ր է քաղաք մէկէ աւելի Մասնաճիւղ չկրնար ունենալ :

Յօդ. 45. Իւրաքանչիւր Մասնաճիւղ ընտրելով իր Դիւանն ու Գանձապետը, կը տեղեկագրէ Տնօրէն Ժողովին :

Յօդ. 46. Մասնաճիւղերուն պաշտօնավարութիւնը եռամսայ է : Անդամները վերընտրելի են :

Յօդ. 47. Մասնաճիւղերուն պաշտօնն է .

Ա. Բաժանորդներուն թիւը շատցնել և բաժնեգիններուն կանոնաւոր գանձումին վրայ հսկել .

Բ. Գանձապետին հաշիւները քննել ամէն երեք ամիս և արդիւնքը նշանակել ատենակիան արձանագրութեան մէջ .

Գ. Ամէն երեք ամիս Տնօրէն Ժողովին զրկել հաշիւներն ու գանձուած դրամը .

Դ. Տեղական միջոցներով նպաստ հաւաքել և արդիւնքը զրկել Տնօրէն Ժողովին, առանց սպասելու եռամսայ հաշուետուութեան : Ընդհանուր նպաստահաւաքումները Տնօրէն Ժողովի հաւանութեամբ միայն կրնան կատարուիլ .

Ե. Տնօրէն Ժողովի յանձնարարութեան վրայ տեղական զպրոցի մը, անոր պաշտօնէութեան և կամ ընդհանուր նպաստի վերաբերեալ որոշումները գործադրել :

Յօդ. 48. Մասնաճիւղերը Ընկերութեան զպրոցներու վրայ ո՛ր է իրաւասութիւն կամ միջամտութեան իրաւունք չունին, ցորչափ Տնօրէն Ժողովը չ'աւտօնէ զիրենք առ այդ :

Վ Ե Ր Ա Ք Ն Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Յօդ. 49. Այս կանոնադիրը վերաքննելի է վեց տարին անգամ մը, բայց եթէ Հիմնադիր Ժողովի անդամներուն երկու երրորդին գրաւոր առաջարկով ու է Յօդուածի փոփոխութիւն պահանջուի՝ Հիմնադիր Ժողովը կրնայ զուժարուիլ և կանոնագրին այդ Յօդուածը կամ Յօդուածները վերաքննել :

Յօդ. 50. Սոյն կանոնադիրը, ինչպէս նաև ամէն նոր փոփոխութիւն, Ազգային Վարչութեան կը ներկայացուի վստեայման համար :

Դ Ա Դ Ա Ր Ո Ւ Մ

Յօդ. 51. Եթէ երբէք Ընկերութիւնը ունէ պատ-
ճառաւ դադարման ենթարկուի, Ազգային Կեդրոնական
Վարչութիւնը տէր կը կանգնի յանուն Ազգին Ընկերու-
թեան բոլոր ընչից ու ստացուածոց և կը յատկացնէ
զայնս Հայաբնակ Գաւառաց կրթութեան գործին :

<< Ազգային գրադարան

NL0229087

44.660